

POKROVITELJ
48. VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI

Kolinda Grabar-Kitarović
Predsjednica Republike Hrvatske

FINANCIJSKU POTPORU OSIGURAVAJU:

ZLATNI SPONZORI:

SREBRNI SPONZOR:

BRONČANI SPONZORI:

OSTALI SPONZORI:

BRANDOVI

MEDIJSKI POKROVITELJI

USTANOVE, INSTITUCIJE I AGENCIJE PARTNERI FESTIVALA

ORGANIZATORI I OSNIVAČI 48. VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI

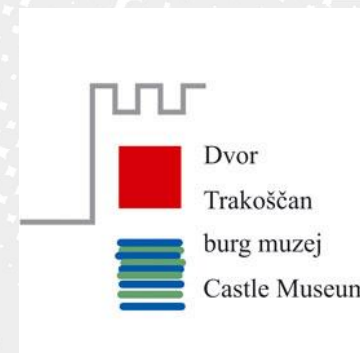

Kontakt informacije/Contact information

Koncertni ured Varaždin/Concert Agency Varaždin
A.Cesarca 1, 42000 Varaždin, Hrvatska, tel/fax: +385 42 212 907
e-mail: uprava/management: info@kuv.hr
ured/office: office@vkv.hr
www.vkv.hr

Prodaja ulaznica: Koncertni ured Varaždin, A. Cesarca 1, Varaždin, +385 42 311 907, office@vkv.hr, www.ticketshop.hr • Ticketshop trgovine

VARAŽDINSKE
BAROKNE
VEČERI

Subota, 29. rujna, 11 sati
Dvorac Trakošćan, Viteška dvorana

Shizuko Noiri, lutnja

Koncert uz baroknu kavu

Aure Nove

Oko 1600. godine u sjevernoj Italiji se pojavila revolucionarna promjena muzičkog stila. Oslobođeni strogog kontrapunkta skladatelji su počeli poklanjati sve više pozornosti tekstu, izražavanju emocija (*affetto*) i dramatskim elementima. To su postizali osobito pomoću monodije, u stilovima kao što su *recitar* i *cantando* te upotrebom kontrastnih elemenata kao što su promjena tempa, dinamike i najviše od svega harmonijskim napetostima u korištenju disonanci. Barokna likovna umjetnost izražava kontrast između kretanja svjetla i sjene što stvara dramatične efekte. I u glazbi novi stil (*seconda prattica* ili *stile moderno*) proistekao je iz dva kontrastna elementa, melodije i pratećeg basa. To je obilježilo početke baroknog stila, iz čega je nastala i opera. Nova vrsta lutnje konstruirana je posebno za tu glazbu., tzv. *chitarrone* ili teorba. Čini se da su lutnjisti bili osobito oduševljeni tom novom invencijom, tako primjerice Caccini je smatrao takvu novu vrstu lutnje osobito prikladnom za pratnju novog načina pjevanja. Bilo je to doba novih otkrića, promjena i izuma. Oblik lutnje je bio idealan i instrument je već bio popularan nekoliko stoljeća. Ipak, novi glazbeni stil je doveo do presudnog novog razvoja samog instrumenta.

Među dvorskim muzičarima u Ferrari kojom je već preko 350 godina vladala plemićka obitelj d'Este, nalazila se obitelj lutnjista imenom Piccinini. **Alessandro Piccinini** (1566.-1638.) bio je fasciniran sonornim zvukom *chitarronea*, s njegovim produženim vratom i dodatnim bas žicama. U isto vrijeme tražio je instrument koji bi ga nadopunio. Zaposlen u službi grofa od Ferrare, uključio se u radionicu Cristofana Heberlea u Padovi te je odmah naručio svoje lutnje iz snova. Zapravo je želio lutnju na kojoj bi mogao svirati solo pasaže u višeglasnoj teksturi širokog raspona, zajedno s pratećim basom. Tako je došao do arhilitutnje, instrumenta nešto manjeg od *chitarronea*, koji je ipak, zahvaljujući kruškolikom obliku rezonantne kutije, zadržao općenito cijenjeni nježni zvuk renesansne lutnje. Te su nove lutnje, prema Alessandrovim riječima, bile "izuzetno uspješne". Premda su lutnje s produženim vratom (*liuto attiorbato*) u to vrijeme već postojale, Piccinini je arhilitutnju smatrao svojim izumom te je tri takva primjerka ponio sa sobom natrag u Ferraru. Jedna od njih nalazi se danas u zbirci *Kunsthistorisches Museum* u Beču.

Giovanni Girolamo Kapsperger (oko 1580.-1651.) rodio se u Veneciji u obitelji njemačkog plemićkog porijekla, njegovi suvremenici zvali su ga *Il Tedesco della Tiorba* (plemeniti Nijemac od Teorbe). Kad je njegov pokrovitelj Maffeo Barberini postao Papa Urban VIII, Kapsperger je dobio posao na papinskom dvoru čime je postao jedan od vodećih glazbenika u Rimu. Njegovi suvremenici, glazbeni teoretičari, visoko su cijenili Kapspergera kojeg su opisivali kao "najizvršnijeg majstora teorbe kojeg imamo u Rimu" (Giovanni Battista Doni), ili slijedećim riječima: "Kapsperger je, sa svojim superiornim genijem i ostalim znanstvenim vještinama u kojima je znalac, uspješno uronio u tajne glazbe. On je taj kojem budući naraštaji duguju sve te elegantne ukrase zvane *strascini*, *mordenti* i *gruppi* primijenjene na teorbi i na lutnji [...]" (Athanasius Kircher). Također: "[...] Teorba je izumljena u naše vrijeme a Giovanni Girolamo je umnogome unaprijedio način izvedbe na njoj (Vincenzo Giustiniani)." Mnoge od Kapspergerovih izvedbi održavale su se najvjerojatnije pod okriljem takozvanih akademija, tadašnjih elitnih umjetničkih institucija Rima. U predgovoru Kapspergerovom *Libro primo* (1611.), izdavač Filippo Nicolini piše, "[...] ova djela nisu skladana za bilo koga već samo za našu Akademiju [...]" Na okupljanjima takvih akademija odabrana elita predstavljala bi svoje najnovije radove, tako na primjer Caravaggio svoje studije o *chiaroscuro* tehnici slikanja, Galileo Galilei rezultate svojih znanstvenih istraživanja, pa su se i mnoge Kapspergerove kompozicije vrlo vjerojatno prvi puta mogle čuti u nekoj od takvih prilika.

Izuzetno ponosan na svoj plemićki status i s osobnošću koja bi često zaiskrila kontoverzama, Kapsperger je bio jedan inovativni skladatelj glazbe za lutnju i teorbu. Psihološke dimenzije Kapspergerove umjetnosti otkrivaju njegovu snažnu sklonost ka baroknoj strastvenosti: nepredvidivost, avanturistički smisao za harmoniju, sinkopirani ritam i velika raznolikost tonskog sloga pomiješana s tradicionalnim tehnikama, sve to rezultiralo je krajnje dramatičnim stilom koji je bio jedinstven u njegovoj generaciji. Posebno strastvena je njegova forma toccate, sa svojim dijelovima nalik recitativu. Na primjer, u *Toccati I*, iznenadna pojava virtuozne ljestvice i harmonijska napetost koju ona izaziva stvaraju dinamičnu dramu svjetla i sjene. Ipak, Kapspergerov scenario nije dovršen, to podsjeća na improvizirani teatar, pun iznenađenja i razigranosti.. U *Toccati II* pojavljuje se jedna intenzivno emocionalna, gotovo eksplozivna pasaža iz isprva melankoličnog ugođaja. Suprotno tome, početak *Toccate VI* prigrljuje svijet poezije u kojem se boje nebeske svjetlosti postupno mijenjaju.

U usporedbi s Kapspergerom, Piccininijeva glazba za lutnju sadrži primjere najkvalitetnije instrumentalne glazbe. Budući da je sam bio izumitelj arhilutnje Piccinini u svojim skladbama dovodi izražajnost tog instrumenta do vrhunca: snaga dodatnih bas žica te zanosne melodije i polifonija širokog raspona. Kontrapunktska inventivnost koju nalazimo u *Ricercare I* dobar je primjer. Virtuozne pasaže u *Toccati XX* s njihovim ekstremnim rasponima su spektakularne. Passacaglia, jedna vrsta skladbe s varijacijama porijeklom iz Španjolske, jedno je od njegovih reprezentativnih djela.

Najranija zbirka u kojoj se spominje *liuto attiorbato* je *Intavolatura di Liuto attiorbato, Libro secondo* (Venecija, 1614.) čiji je autor **Pietro Paolo Melli** (1579.-1623.). Rođen u Emiliji, Melli je postao dvorskim muzičarom u Beču 1612. gdje je služio Svetom Rimskom Caru, najprije Matiji, zatim Ferdinandu II. Mellijeva glazba je dosta konzervativna i jednostavna u usporedbi s ostalim skladateljima u *seconda prattica* stilu. Premda njegova zbirka ne raskida s renesansnim stilom, upotreba proširenog tonskog raspona i izvođačke mogućnosti novo osmišljenog instrumenta su privlačne. Mellijeva glazba ima stanoviti šarm, no u usporedbi s Kapspergerovim stilom nešto je manje virtuozna. *Dimi Amore passeggiato dall'Auttoe* aranžman je popularne renesansne pjesme poznate i kao *Aria di Fiorenza* ili *Ballo del Gran Duca*. Kontrapunkt u skladbi *Corrente* lijep je i jednostavan. Neke od svojih skladbi u *Libro secondo* Melli je posvetio Claudiju Monteverdiju.

Libro di Leuto, zbirka koju je sastavio **Gioseppe Antonio Doni** između 1620. and 1640., lutnjistički je rukopis pohranjen u Državnom Arhivu u Perudi (Ms. VII.H.2). Uključuje nekoliko Kapspergerovih skladbi kao i djela lokalnih umjetnika kao Melli, Arcangelo Lori, Giuseppe Baglione i ostali. Najznačajnije je što sadrži mnogo lutnjističkih skladbi **Andrea Falconierija** (1585. – 1656.), koji je možda bio Donijev učitelj. Napolitanac Falconieri je bio poznati majstor arhilutnje i teorbe. Ipak, u usporedbi s mnogim njegovim prekrasnim djelima komorne i vokalne glazbe, sačuvano je tek nekoliko njegovih lutnjističkih skladbi. Zanimljivo je što je zbirka osmišljena više kao kompletni priručnik za lutnju. To nam omogućuje rijedak uvid u to kako su lutnjisti u to vrijeme razumijevali i učili glazbu. Mnoge skladbe su tek skice, popraćene nizom glazbenih fragmenata koje su nazivali *mutanza*. Izvedba skice zahtijeva ornamentiranje tih fragmenata. Dovršavanje skladateljevih skica predstavljalo je temeljnu vještinu i izvor zadovoljstva za barokne izvođače. Tako je izvedbe *Corrente del Falconieri* moja verzije te skladbe. *La Suave Melodia*, Falconierijeva omiljena skladba, u originalu za melodijski instrument i basso continuo, moj je aranžman za lutnju. Neovisno od majstorskih djela Kapspergera i Piccininija, Donijev rukopis nam pruža uvid u zvuk žive glazbe u Italiji ranog 17. stoljeća i u to kako se lutnja zapravo svirala.

aure nove
Toccate e danze per liuto in stile moderno

Giovanni Girolamo Kapsperger

Toccata I

Alessandro Piccinini

Toccata XX

Pietro Paulo Melii

Dimi Amore passeggiato dall'Autto

*Corrente detta la Bruna**

Anonimo (Libro di Leuto, Doni)

Toccata

Andrea Falconieri (Libro di Leuto, Doni)

La Suave Melodia

Corrente del Falconieri

Alessandro Piccinini

*Ricercare I**

*Passacaglia**

G.G. Kapsperger

Toccata Arpeggiata

G. G. Kapsperger

Toccata V

Gagliarda VIII

Corrente XII

Corrente II

G. G. Kapsperger

Toccata II

Gagliarda III

Toccata VI

Giovanni Girolamo Kapsperger

Libro primo D'Intavolatura di Lauto , Roma 1611.

Alessandro Piccinini

Intavolatura di Liuto et di Chitarrone libro primo, Bologna 1623.

& Intavolatura di Liuto libro secondo, Bologna 1639.*

Libro di Leuto di Giuseppe Antonio Doni (sec.XVII), Ms. VII.H.2, Archivio di Stato,

Perugia

Pietro Paulo Melii

Intavolatura di Liuto Attiorbato libro secondo & libro quinto , Venezia 1614. & 1620.*

Na primjer, kratka anonimna *Toccata* započinje s istim motivom koji nalazimo u solističkoj dionici harfe u Monteverdijevoj operi *Orfeo*. Primamljivo je zamisliti kako bi se slušaoci sjetili Orfeja samim slušanjem te teme. S druge strane, melodije koje su veliki skladatelji učinili besmrtnima mogu biti posuđene od lokalnih muzičara.

Zašto skladatelji 17. stoljeća u svojim toccatama često upotrebljavaju samo jedan akord u prvom taktu kako bi predstavili tonalitet? To sredstvo očito izvođaču pruža priliku za improviziranje briljantnih pasaža i *arpeggia*. Proučavajući Donijev rukopis poželjela sam nekim toccatama dodati preludij koji će ostvariti određen *affetto* i omogućiti veću dubinu originalu, zajedno s frazama Donijeve "Anonimne toccate" počevši s jednom izvornom premostnom pasażom koju nalazimo u Monteverdijevom *Orfeju*. Na primjer, Kapspergerova *Toccata V* ostavlja jedan gotovo filozofski utisak i teško je osjetiti u kojem smjeru ide glazba. Možda bi Seneca, veliki rimski filozof, razumio taj *affetto*? Upotrijebila sam glazbenu frazu koju rimski filozof pjeva u Monteverdijevoj operi *L'Incoronazione di Poppea*. Tekstura Piccininijeve *Toccate XX* podsjeća na Orfejevu ariju u kojoj on izražava svoju odlučnost da ide u podzemni svijet u potragu za svojom ljubljenom Euridikom. Stoga sam odlučila svirati tužni preludij koji podsjeća na trenutak kad je Orfej izgubio Euridiku, u drugom činu Monteverdijevog *Orfeja*. To je posve osobna interpretacija polazeći od toga koji *affetto* bi tu bio prikladan kao preludij ili *Introduzione*. Sve u svemu, veliko je zadovoljstvo baviti se tim glazbenim remek djelima u nastojanju da se zamisli izvorni zvuk 17. stoljeća.

Shizuko Noiri

Shizuko Noiri je rođena u Kyotu, gdje je diplomirala muzikologiju na ženskom collegeu *Doshisha*. Studij lutnje započela je s Ichiom Okamoto, a nastavila u Švicarskoj na *Scholi Cantorum Basiliensis* s Eugenom Domboisom i Hopkinsonom Smithom specijalizirajući se za izvedbene prakse renesanse i baroka. Diplomom solistice stekla je 1991. godine. U proteklih je dvadeset godina nastupila u brojnim opernim produkcijama, najčešće pod dirigentskom palicom Renéa Jacobsa, među kojima se ističu one na *Innsbrucker Festwochen der Alten Musik*, *Festival International d'Art Lyrique d'Aix-en-Provence*, te u *Théâtre des Champs-Élysées*, *Théâtre Royal de La Monnaie* (Brisel), *Staatsoper* (Berlin), *Lincoln Center* (New York), *Barbican Centre* (London), *Theater an der Wien*, *Cité de la musique* (Pariz), *Palais des Beaux-Arts* (Bruxelles), *Salzburger Festspiele*, te u *Teatro Avenida* (Buenos Aires) pod ravnanjem J.M. Quintane, na *Festival La Folle Journée* (Tokio) pod ravnanjem Michela Corboza i u *Tokyo Opera Cityju* pod dirigentskom palicom Masaaki Suzukija.

Jedna je od osnivačica sastava *Les Plasirs du Parnasse*. Kao solistica redovito nastupa diljem svijeta s najboljim baroknim ansamblima i glazbenicima kao što su Anner Bylsma, *Concerto Vocale*, *I Musici*, *Freiburger Baroque Orchestra*, *Akademie für Alte Musik Berlin*, *Ensemble 415*, *Concerto Köln* i *Bach Collegium Japan*. Nastupala je u dvoranama kao što su *Concertgebouw* (Amsterdam), *Philharmonie & Konzerthaus* (Berlin), *The Royal Chapel* (Versailles), *Freunde alter Musik Basel* (Švicarska), *Gewandhaus* (Leipzig), *Sydney Opera House* (Australija), *Rubin Academy* (Izrael), *Palau de la Musica* (Barcelona), *Palacio Real* (Madrid), *Boljšoj teatar* (Moskva) i na brojnim festivalima poput *Beaune and Ambronay* (Francuska), *Urbino* (Italija), *Bruges* (Belgija) i Praško proljeće. Majstorske tečajeve držala je u Aix-en-Provenceu, u Češkoj i na Umjetničkoj akademiji u Tokiju.

Njezina diskografija uključuje solističke snimke *Aure Nove*, *Toccate e danze per liuto in stile moderno* u izdanju kuće *Acoustic revive*, G. A. Cateliono, *Intabolatura de Leuto i Giovanni Zamboni*, *Sonate d' intavolatura di Leuto* u izdanju kuće *Regulus* i druge snimke s orkestrom *I Musici* (u izdanju *Philipsa*), s Renéom Jacobsom (u izdanju kuće *Harmonia Mundi France*). Snimala je i za kuće WDR. *Symphonia* i *Zig-Zag*.